

high-quality human resource management team will be more intense. New technology era, human resources management should not only attach importance to the role of technology and scale, more want to focus on the management of talent comprehensive ability, realizes the person and intelligent system coordination and builds interdisciplinary talents will understand technology, management team, prepares for the future of human resource management new power, new technology era of human resources management innovation and benign development.

Reference:

1. Zhang Li. (2021) The future development of enterprise digital human resource management transformation. Doi :CNKI:SUN: Rlzy.0.2021-10-016.

УДК 338.43

Людмила Артеменко
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Liudmyla Artemenko
PhD (Economics), Associate Professor
Associate Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ
EUROPEN EXPERIENCE ON GOVERNMENT REGULATION TO ENSURE
FOOD SAFETY**

За умов глобалізації питання продовольчого забезпечення, як генеральної цілі аграрної політики, залишаються завжди актуальними, особливо із позиції системи державної допомоги. Європейські країни використовують комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності та стійкості національного сільського господарства. Тому порівняльний аналіз рівня їх урядової підтримки має слугувати орієнтиром механізму підвищення конкурентоспроможності продовольства в Україні.

На думку А. Мостової, у процесі реформування системи господарювання нашої країни було реконструйовано державний механізм забезпечення населення продовольством, але стратегічної концепції вирішення цього питання не було сформовано [1,с.319].Тому виникає потреба дослідження та систематизації зарубіжного досвіду, в першу чергу європейського, оскільки головним напрямом євроінтеграційних процесів України є агроринок, який виступає основним компонентом продовольчого ринку.

Країни ЄС вирішують питання державного регулювання та фінансової підтримки сільського господарства за допомогою заходів як національного рівня, так і шляхом реалізації управлінських рішень в межах єдиної загальнонаціональної агропродовольчої політики Євросоюзу. Бюджет зазначеної політики формується із двох джерел: Європейського аграрного фонду гарантування (EFRG) та Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільських територій (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD). На реалізацію таких програм в 2014–2020 рр. було виділено 100 млрд. євро. Фінансові поступлення в консолідований бюджет надходять у вигляді: прямих бюджетних внесків країн ЄС (0,73 % коштів бюджету кожної країни); частини непрямих податків (0,75 % від ПДВ кожної країни); митних податків та імпортих зборів.

Разом із цим сукупні бюджетні внески не перевищують 1, 24% вартості ВВП країн-членів ЄС [2, с. 264].

Загалом державна підтримка сільських товаровиробників становить приблизно 35, 0 % у вартості сільгоспродукції Євросоюзу, а в розрахунку на 1 гектар угідь – 800 доларів США [2, с. 263]. Лідерами серед пріоритетних принципів агропродовольчої політики країн ЄС є імпортозаміщення та стимулювання внутрішнього попиту на вітчизняні продукти. З метою обмеження імпорту в країнах застосовується своєрідна зовнішньоекономічна модель, суть якої полягає в тому, що на між кордонному просторі з деяких груп товарів стягуються компенсаційні збори. Їх розміри корелюються таким чином, що сума ціни імпортованих товарів і компенсаційних зборів зрівнюється з ціною внутрішнього ринку [3]. Окрім того, такий механізм досить гнучкий (розмір визначається як різниця світової і внутрішньої ціни). При експорті продукції, товаровиробники отримують субсидії, які дозволяють їм конкурувати на світових ринках. В руслі агропродовольчої політики Європейська спільнота посилену увагу приділяє безпечності продовольства. Вирішення такої задачі забезпечує міждержавний документ – Біла книга про продовольчу безпеку (White Paper on Food Safety), де фактично реалізується концепція контролю якості «від ферми до обіднього столу».

Заслуговує на увагу такий факт. Питома вага сільського господарства в структурі ВВП країн ЄС становить лише 1,2 %, проте, на відміну від України, на реалізацію заходів агропродовольчої політики щорічно використовується 40,0% від загальної суми бюджету ЄС. Найбільша частка коштів (4/5) спрямовується у вигляді дотацій на безпосередню фінансову підтримку фермерам з метою стабілізації необхідного рівня цін і, відповідно, доходів. Решта видатків (1/5 частина) – на фінансування стійкого розвитку сільських територій, в тому числі на розвиток його інфраструктури. У Мінекономіки України передбачають, що в 2022 році державна допомога сільгоспвиробникам буде становити всього 1% аграрного ВВП, тобто близько 8,5 млрд. грн. на рік [4].

Звернемося до практичного досвіду окремих Європейських країн. Традиційно, маленькі приватні господарства домінують у секторі агрогосподарства Польщі, який генерує приблизно 4 % ВВП країни. Урядова підтримка здійснюється у вигляді разових преміальних виплат молодим фермерам, дотацій для створення сільської інфраструктури (водовідведення, переробка побутових відходів), пільгових кредитів (позики під 9,0% річних терміном до 15 років) при цьому 7,0 % із них компенсує Агенство із реструктуризації та модернізації сільського господарства (ARiMR) [5]. Також комерційні банки пропонують фермерам інвестиційні кредити, спеціальні кредити для груп фермерів з метою стимулювання їх коопераційних зв'язків.

Подібні програми діють і у інших країнах. У Словенії на законодавчому рівні регулюються положення, щодо заходів безпеки харчових продуктів рослинного походження, якості харчових продуктів на всіх етапах виробництва, переробки і транспортування; довгострокового збереження родючості земель сільськогосподарського призначення; реалізації принципів охорони навколишнього середовища. У Литві економічні відносини між аграрними підприємствами і державними установами регулюються шляхом: забезпечення закупівлі сільськогосподарської продукції відповідно до квот; підтримку інвестицій; контроль якості продукції; обмеження діяльності відповідних фірм, частка яких є доміантною на ринку. Франція є найбільш активною країною в галузі розвитку сільського господарства, за обсягом виробленої продукції посідає 1-е місце в Західній Європі і третє місце в світі, у галузі зайнято близько 7 % працездатного населення [5]. Досягненню прогресивного розвитку сприяла розроблена урядом програма відродження села, яка акцентувала увагу на пріоритетному розвитку аграрного виробництва у провінціях.

На думку науковця Н. Кордзая, заходи державної підтримки продовольчого забезпечення, які використовуються у Європейських країнах світу можна представити таким чином (табл. 1).

Заходи державної підтримки продовольчого забезпечення

№	Методологічні підходи до регулювання.	Заходи
1	Ринкові перетворення	Виділення коштів на розробку та виконання ринкових планів, субсидії: на зберігання продуктів, на транспортування сільськогосподарської продукції.
2	Інфраструктурні стимули	Субсидії: на будівництво інфраструктурних об'єктів, для зрошувальних проєктів, на меліорацію земель. Підтримка різних форм об'єднання фермерів.
3	Макроекономічні стимули	Пільгова податкова політика, зовнішньоторговельна діяльність.
4	Фінансові стимули	Компенсаційні механізми. Гарантування платежів за умови появи збитків від стихійних лих та форс-мажорних обставин.
5	Цінове втручання на продовольчому ринку	Підтримка внутрішніх цін на с/г продукцію, встановлення квот, податків на експорт та імпорт продовольства.
6	Компенсаційні стимули	Субсидіювання та пільгове оподаткування: на придбання добрив, кормів, виплат відсотків за отриманими кредитами, страхування майна.
7	Програмно-цільове стимулювання	Виділення коштів на реалізацію державних програм розвитку продовольчого виробництва.

Джерело: [6, с.73]

Провідні параметри аграрної політики ЄС викладені у міждержавних документах, які включають:

- наявність середньострокової (на 5-7 років) стратегії розвитку сільського господарства і ринку продовольства, оформленої і закріпленої у вигляді закону;
- наявність програм: підтримки доходів сільгоспвиробників, розвитку сільської місцевості, екологічних;
- встановлення конкретних цінових параметрів та обсягу фінансування за кожною програмою, які прив'язуються або до площі посівів, або до обсягів виробництва конкретного виду сільськогосподарської продукції;
- уніфікацію підходів до надання фінансової підтримки і можливості їх вибору;
- управління фінансово-економічними та екологічними ризиками;
- відновлення, збереження та бережливе використання екосистем;
- політику поступового обмеження виготовлення нездорових продуктів харчування, тобто посилення екологічної і соціальної спрямованості сільського господарства [7].

Як було зазначено, уряди розробили цілеспрямовані та скоординовані заходи із підтримки продовольчої безпеки, акцентуючи увагу, в першу чергу, на регулюванні питань розвитку сільських територій, вирішенню екологічних проблем. Таким чином, агропродовольча політика країн ЄС – це достатній потенціал високоефективних стратегій продовольчої безпеки та відповідний комплекс державних механізмів та інструментів щодо її гарантування, які може взяти на озброєння Україна для розробки стратегічних ініціатив продовольчої безпеки.

Реальна державна підтримка підприємствам АПК країни за три квартали 2021 року склала 1 млрд. 551 млн. грн. із запланованих в бюджеті 4,5 млрд. грн. [8]. Програмою передбачено дотації, які сформовані у дві групи: 1) основний напрям – часткова компенсація ціни сільськогосподарської техніки (придбання ліній товарної обробки плодів та ягід, автоматизованих ліній, нове будівництво та реконструкція холодильників для зберігання плодів, ягід); програма «доступні кредити 5–7–9%»; розвиток виноградарства, садівництва, хмелярства (відшкодування витрат до 50 % вартості без урахування ПДВ); 2) нові програми – агрострахування, підтримка виробництва органічної продукції, відшкодування втрат від пошкодження посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, розвиток меліорованих земель, субсидії на

виращування гречки, надання державних грантів для розвитку державних меліоративних систем.

Проте, в Україні прями грошові виплати аграріям носять короткостроковий та компенсаційний характер, не розрахований на стратегічний розвиток галузі. Особливу роль при цьому відіграє стимулювання інноваційного розвитку агросектору. Стимулюючим фактором є те, що в нашій країні поки що залишаються на недостатньому рівні розроблені методичні та практичні аспекти фінансової підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Для усунення зазначених проблем уряду доцільно:

- посилити комплексну державну підтримку шляхом концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку;
- активізувати механізми державно-приватного партнерства;
- створити гнучку нормативно-правову та інвестиційну базу, яка б дозволяла нормалізувати функціонування аграрного сектору;
- мотивувати застосування ефективних та екологічно оптимальних технологій аграрного виробництва;
- сформулювати ефективний механізм фінансових позик, кредитів та страхування.

Аналіз продовольчої безпеки, адаптаційний підхід та врахування позитивного європейського досвіду надають можливість ефективніше та раціональніше пропрацювати актуальні стратегічні завдання розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, підвищити його конкурентоспроможність та в значній мірі укріпити продовольчу безпеку.

Перелік використаних джерел:

1. Mostova A. A methodological approach to the strategic analysis of food security. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 3. No 5. Riga: Publishing House «Baltija Publishing». 2017. P. 319–328.
2. Абдиев М.Ж., Момунов У.Н., Эргешов К.А. Зарубежная практика обеспечения продовольственной безопасности в условиях интегрированного формирования. *Известия ВУЗов Кыргызстана*. 2017. № 12. С. 262-264.
3. Common agricultural policy. European Commission: Website. 2018. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy_en
4. ДОПОМОГА АГРАРІЯМ: У МІНЕКОНОМІКИ РОЗПОВІЛИ ПРО ПРОГРАМИ І НАЗВАЛИ ЦИФРИ. URL: https://pnk.tv/news/economics/dopomoha_aharriiam_u_minekonomiky_rozpovily_pro_prohramy_i_nazvaly_tsyfry_10_05324
5. З досвіду аграрного господарювання найуспішніших країн світу. UTR: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html>
6. Кордзая Н.Р. Забезпечення продовольчої безпеки регіону в умовах сталого розвитку: теорія, методологія, практика: дис...докт. екон. наук: 08.00.05. Одеса, 2021. 478 с. URL: <https://www.onaft.edu.ua/download/dissertation/thesis/2021/Disser-Kordzaya.pdf>
7. Malatinec T. EU agrarian policy legal framework as a part of the EU development practice. 2015. Food and Agriculture Organization of the United Nations: Website. URL: http://agris.fao.org/agrissearch/search.do;jsessionid=DA20E35183CFBAFB1019F588052E6817?request_locale=&recordID=SK2016014064
8. Білоусова Н. AgroPolit.com URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/909-agrariyi-otrimali-z-byudjetu-15-mlrd-grn-dotatsiy-za-2021-rik>